

Poštnina plačana pri pošti 6104 Koper – Capodistria

NDP

SVETILNIK

/ Kulturni občasnik za mlade zanesenjake / Gledališče Koper / Pokrajinski muzej Koper /
Comunità Autogestita Costiera della Nazionalità Italiana Capodistria, Centro Italiano
"Carlo Combi" Capodistria / Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper / Pokrajinski arhiv Koper /
Otok, zavod za razvijanje filmske kulture, Izola / Pomorski muzej "Sergej Mašera" Piran /
Znanstveno-raziskovalno središče Koper
/ Letnik XVII / Številka 4 / Junij 2024 / Brezplačni izvod /

★ Desni fotografiji sta za 5 razlik drugačni od levih.
Jih najdeš?
★ Morda veš, iz katerih predstav sta spodnji fotografiji?

Poezija in gledališče

Ker je pomlad tak čas, ko nam v trebuhu zacvetijo metulji in, ker je poletje čas morskih simpatij, so torej meseci pred nami kot nalač za poezijo.

Poezija, velikokrat neulovljiva gospa, ki se kiti z abstraktimi pojmi, metaforami, rimami, biva v verzih, je osebno izpovedna.

Gledališče je prostor, kje se misli in ideje uresničijo z materialno in stvarno podobo; s scenografijo, kostumografijo, igralčevim telesom in govorom.

Torej – o nečem hrepenimo, upamo, sanjamo in naša želja je, da se naše hrepenenje uresniči. Če ne v resničnem življenju, pa vsaj na gledaliških deskah.

Pot pod noge in sprehodimo se po deželi poezije in gledališča.

Iz knjige *Lo spazio tra i fili d'erba* (*El espacio entre la hierba* / Prostor med travnatimi blikami), avtorjev Maríe José Ferrade in Andréza Lópeza sem si sposodila napotke za pisanje poezije.

Pod vsak napotek o pisanju, zapiši svojo poezijo.

Prvi pesniški napotek:

Napiši deset tekočih besed.

Razporedi jih od najdaljše do najkrajše. Obesi jih na okno.

Drugi pesniški napotek:

Opazuj nebo, vse dokler ne zagledaš poti med eno in drugo zvezdo. Opiši pot v desetih besedah.

Tretji pesniški napotek:

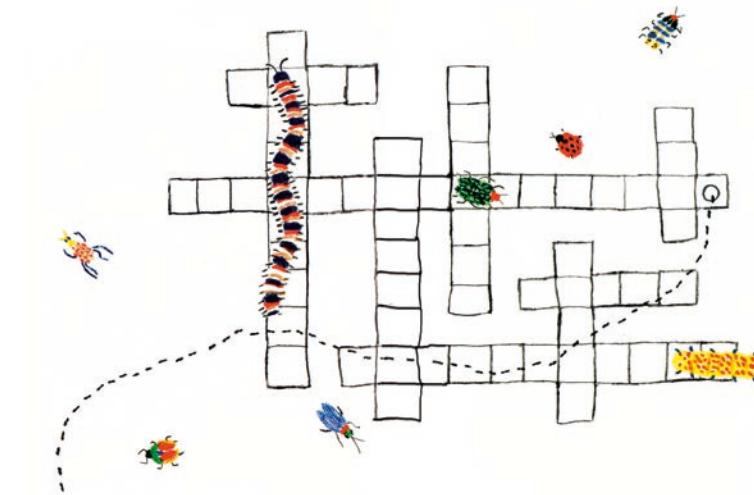
Napiši poezijo brez rim. Za primer izberi

drugi zob leva, ki prečka travnik, kot da bi bil oblak v mesecu marcu.

Četrти pesniški napotek:

Napiši mikropesem. Pesem žuželka. Pesem iz ene same besede.

Sedaj pa skušajmo iz poezije, ki ste jo zapisali, razviti gledališko misel. (Odgovori na vprašanja.)

1. Kdo je/so oseba/-e v tvoji poeziji?

Zapiši osebo ter njene glavne tri lastnosti.

Ne pozabi osebo poimenovati.

2. Poimenuj dogajalni prostor.

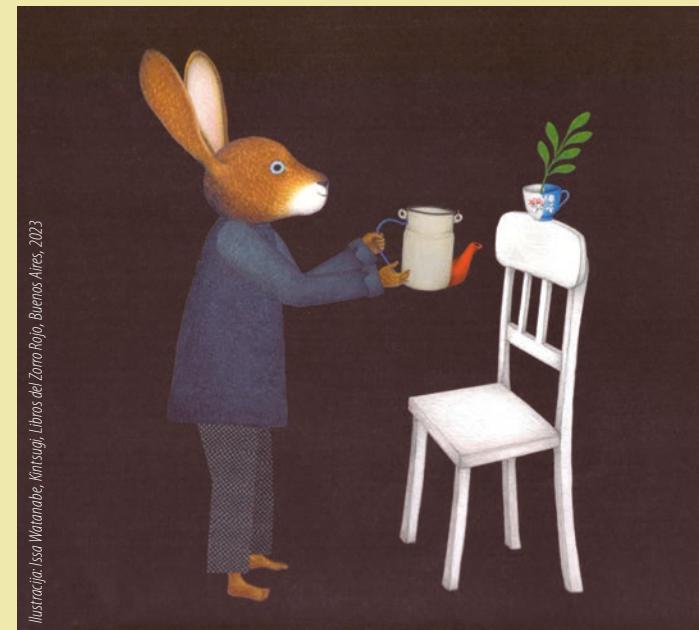
3. Napiši glavni motiv in morebitne dodatne teme, o katerih pišeš v pesmih.

4. Pesniški jezik pretvori v dramski monolog.

5. Če zaplet iz pesmi ni jasen ali zapleta ni, ga vključi v zapis monologa.

Ob ilustraciji zapiši pesem brez rim in dialog med glavnim junakom (protagonistom) zajcem ter skodelico.

Skodelico lahko poseobiš in bo tako imela možnost spregovoriti.

Ilustracija Issa Watanabe, Kontuzui, Libros del Zorro Rojo, Buenos Aires, 2023

Na ilustraciji avtorja Marka Ropa iz slikanice *Zgodba o drevesu*, avtorice Barbare Vuga, **sta dve osebi**.

1. Napiši vsaki tri glavne značilnosti.

2. Napiši, kakšno pesem bi ona povedala njemu in kakšno on njej.

3. Napiši kratek dialog, ki v danem trenutku poteka med dvema osebama.

Ilustracija iz knjige Barbara Vuga, Zgodba o drevesu, ilustriral Marko Rop, Založba Malinc, Medvode, 2023

Prepoznaš junake v spodnjem besedilu?

Kako bi BESEDILO, ki je sedaj zapisano kot proza z dialogi, bilo videti V PESNIŠKI OBLIKI? Ošili svinčnik in se preizkusi tako, da spodnje besedilo pretvorиш v pesemski jezik. Če ti pesemski zapis ne ponuja izziva, pa spodnje besedilo pretvorji v dramski dialog. Torej, brez proznih delov oz. le-ti morajo biti zapisani v obliki didaskalij (napotek avtorja za uprizoritelje).

»Saj – sem – vama – rekla,« se je Hermione zdaj obrnila k Harryju. »Ti je to jasno? Ni se nameraval pomeriti s tabo. Filch je vedel, da bo nekdo v dvorani s pokali, in gotovo mu je to povedal prav Dresco.«

Harry se je na tihem strinjal z njo, na glas pa ji tega ni hotel priznati.

»Gremo nazaj v dom.«

Pa ni bilo tako preprosto. Komaj so napravili nekaj korakov, že so zaropotala vrata učilnice in skoznje je priletel Zhoprnack. Zagledal jih je in navdušeno zavilil.

»Tiko, Zhoprnack, prosim, sicer nas bodo vrgli iz šole.« Poltergeist se je zahihtal.

»Prvi črvi ponoči ne smejo lesti naokrog. Jej, jej, jejhata! Le kaj bo z vami, če vas ujamejo?«

»Ne bodo nas, če nas ne boš izdal.«

»Moral bi povedati Filchu, res bi moral,« je rekel Zophernack s svetniškim glasom, oči pa so se mu zlobno svetlikale. »V vaše dobro, veste.«

»Spravi se nam spod nog,« se je razjevil Ron in zamahnil proti njemu. To je bila huda napaka.

(J. K. Rowling, Harry Potter: Kamen modrosti, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2011)

Za naš pesniško-gledališki konec vas vabim, da **napišete kratko zaljubljeno pesem** osebi po vašem izboru in kratek **telefonski pogovor** med vami in vašo priateljico/prijateljem, v katerem mu zaupate izmišljeno ali pravo zaljubljeno skrivnost iz vašega življenja.

Veseli bomo vaših pesmi. Pošljite nam jih na Gledališče Koper Teatro Capodistria, Svetišnik, »Zaljubljene pesmi«, Verdijeva 3, 6000 Koper.

Želim vam krasne in dolge počitnice! * Samanta

Muzejska zima in pomlad na fotografijah

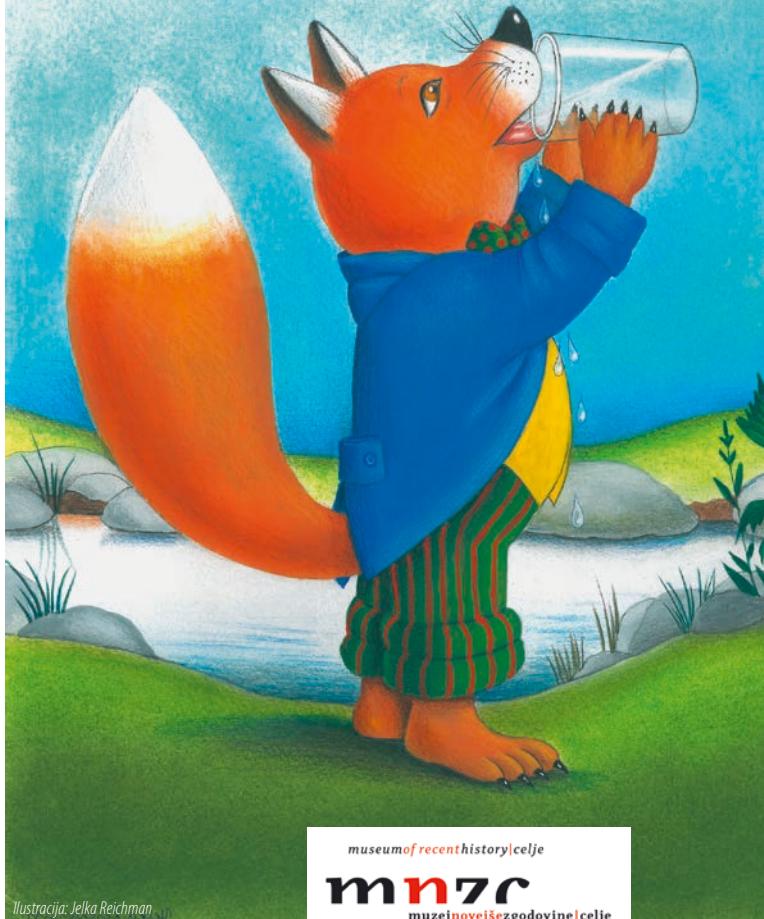
Na sobotnih in počitniških delavnicah smo izdelovali svitke, spoznavali kuhinjo nekoč in muzej s Tačkami pomagačkami, tkali, izdelovali zapestnice prijateljstva, vodni filter in barčice. Dijaki gimnazije Gian Rinaldo Carli so v muzeju spoznavali kulturo prehranjevanja od 18. do sredine 20. stoletja, Rimljane in tkali s karticami. Pozimi in spomladsi so nas obiskali med

drugim učenci OŠ Koper, OŠ Dušana Bordona, OŠ Livade, OŠ Ankaran, OŠ Prade in Sv. Anton, OŠ Vojke Šmuc Izola, OŠ Cerkvenjak-Vitomarci. Razveselili smo se obiska Hermana Lisjaka in skupaj z avtorico razstave Jožico Trateški (Otroški muzej Hermanov brlog) in otroci Vrtca Koper odprli gostuječo razstavo Herman Lisjak vodi po vodi.

Herman Lisjak vodi po vodi

V Pokrajinskem muzeju Koper je do 24. junija 2024 na ogled gostujoča razstava *Herman Lisjak vodi po vodi*. Voda je na videz zelo preprosta spojina, je tekočina brez vonja, barve in okusa. Ste že kdaj razmišljali, **od kod je prišla in kako je nastala?** Ali veste, da na slovenskem ozemlju teče kar **59 rek**? Njihova skupna dolžina pa je **2.500 km**? Na razstavi Otroškega muzeja Hermanov brlog Celje boste lahko spoznali **veliko zanimivosti o vodi, njene fizikalne in kemijske lastnosti, vrste voda na planetu ter njeno kroženje**. Če si je še nisi ogledal, pohiti. Razstava je na ogled brezplačno, ponuja kotičke za samostojno raziskovanje, učenje in igranje.

1 Reši kviz in izvedel/-la boš, kako se imenuje najdaljša slovenska reka.

1.) Iz česa je sestavljena voda?

- D)** iz dveh atomov vodika (H) in enega atoma dušika (N),
- K)** iz dveh atomov kisika (O) in enega atoma vodika (H),
- S)** iz dveh atomov vodika (H) in enega atoma kisika (O)

2.) Iz koliko odstotkov vode je sestavljeno človeško telo?

- R)** 50 %, **A)** 70 %, **O)** 90 %

3.) Človek lahko preživi brez hrane 10 do 15 dni, brez vode pa?

- L)** 1 do 2 dni, **V)** 2 do 3 dni, **I)** 3 do 4 dni

4.) Voda je snov in je lahko v tekočem, trdnem ali plinastem agregatnem stanju. Agregatno stanje vode je odvisno od temperature. S segrevanjem in ohlajanjem spremjamamo stanje vode. Nad 100 stopinjam Celzija se voda spremeni v:

- P)** tekočino, **N)** trdno stanje, **A)** paro

Najdaljša slovenska reka je ...

Kaj plava in kaj potone?

Voda potiska predmete navzgor. Če je predmet težji od vode, ki jo izpodrini, bo potonil. Če pa je lažji od vode, ki jo odrine, ko je ves potopljen, bo splaval na gladino.

Ali veš, da velika ladja pluje, ker izpodrine zelo veliko vode? Čeprav je ladja zelo težka, se ugrezne le toliko, da je teža izpodrinjene vode enaka teži ladje. Če bi ladjo preveč natovorili, bi se potopila.

2) Pripravi posodo z vodo in preveri, kateri od spodnjih predmetov plava in kateri potone. Obkroži tiste, ki na vodi plavajo.

3) Številne šege in običaji kažejo, da je bila tudi za naše prednike voda zelo pomembna ter povezana z velikimi in majhnimi dogodki v življenju. Vstavi besede **VODA, **KRUHA**, **MLIN**, **KOLO**, **KAMEN**, **ROPOČE**, **ŽITO**, **VODA**, **MOKA**, **MLINARJEV**, **KMET**, **MIRU**, **OTROK** v pravilen prazen prostor in spoznal boš ljudsko pesem Ob bistrem potočku je mlin. Si jo že slišal? Poskusijo tudi zapeti.**

Ob bistrem potoku je ..... , cin, cin, | a jaz sem pa ..... sin, sin, sin. | Ko mlinček ..... in ..... šumlja, | srce mi veselo igra, igra.

Le teci mi ..... lepo, | na veliko mlinsko ..... | Ko ..... vrti se in ..... drobi, | že se ..... v skrinjo praši, praši.

Če mlinček pri ..... bi stal, | bi mlinar in ..... žaloval | in bi ..... jokal in tožil glasno, | kako je brez ..... hudo, hudo.

Napovednik dogodkov

■ Poletna muzejska noč v Pokrajinskem muzeju Koper

Sobota, 15. junija 2024, od 18. do 24. ure

Lov na zaklad

19.00–20.00
palača Belgramoni Tacco, Kidričeva 19

Da bi se pozabavali, razvedrili in se česa novega tudi naučili, bodo **družine z otroki** s pomočjo tlorisca muzeja **odkrivale skrite zaklade** bogate dediščine naših krajev in ob tem ustvarjale svoj s sličicami obogaten **"vodnik" po muzeju**.

Delavnica grafične tehnike: Šavrinka

19.00–22.00
Etnološka zbirka, Gramscijev trg 4/5

Na delavnici bomo spoznali grafične tehnike **globokega tiska**, preizkusili tehniko **suhe igle** in izbrani **motiv Šavrinke** ali drugi poljubni motiv **vrezali v cinkove plošče** ter matrico **odtisnili**. Delavnica je primerna tako **za odrasle kot za družine in mladostnike nad 12. letom starosti**. Izvajalec: Igor Pucer, likovni pedagog.

Počitniške delavnice

julij–avgust 2024

Vsi muzejoljubci lepo vabljeni, da se nam pridružite na poletnih delavnicah, kjer bomo veliko **ustvarjali**, **se družili**, **zabavili** in se tudi marsikaj **novega naučili**.

Točne datume in vsebine preverite **na naši spletni strani** ali muzejskem profilu **Facebook**.

* Tjaša

Bruno Tognolini in visita a Capodistria in occasione della "Giornata mondiale del libro e dei diritti d'autore"

Bruno Tognolini a Palazzo Gravisi-Buttonai a Capodistria

Sai chi ha scritto i versi, citati nel riquadro verde al centro? **Bruno Tognolini**, un autore italiano di poesie, filastrocche e racconti per bambini e ragazzi che si è occupato anche della realizzazione dei programmi televisivi *La Melevisione* e *L'Albero azzurro*. È stato insignito del Premio Andersen, il più prestigioso riconoscimento italiano per gli autori che scrivono per bambini e ragazzi.

In occasione della **Giornata mondiale del libro e dei diritti d'autore**, grazie al Consolato Generale d'Italia a Capodistria ed alla collaborazione della Comu-

ritmo che i bambini hanno potuto cogliere nelle numerose filastrocche che ha declamato.

I ragazzi hanno anche contribuito ad arricchire la sua raccolta di conte e filastrocche orali che raccoglie in giro per l'Italia e non solo (digita su Google **"P.o.l.p.a. Tognolini"** per ascoltarne alcune); si tratta di quelle conte e filastrocche che i bambini tramandano e, a volte inventano, durante il gioco.

Bruno Tognolini è riuscito a far emozionare, ridere e anche a strappare qualche lacrima grazie al suo magnifico dono: esprimere con le rime, in maniera sem-

Ti piacciono le filastrocche? Ti propongo alcuni versi:

So quelle rime che tengono insieme Fiore con fiume, sole con seme

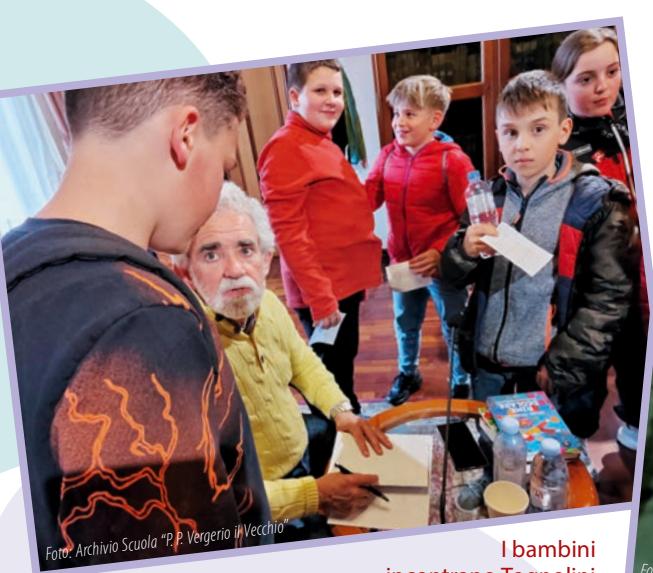
(tratto da: Tognolini, Bruno. *Rima Rimani*. Roma: Rai Eri, 2007)

nità degli Italiani "Santorio Santorio", gli alunni delle classi V e VI delle tre scuole con lingua d'insegnamento italiana del Capodistriano hanno avuto il piacere di incontrare dal vivo Bruno Tognolini a Capodistria. L'autore, che i bambini hanno avuto già modo di conoscere a scuola leggendo i suoi libri e le numerose poesie presenti nei libri di testo, ha raccontato ai ragazzi come nascono le sue **filastrocche d'occasione** che spesso scrive su richiesta e che affrontano argomenti belli e meno belli, perché la vita, si sa, a volte ci costringe a vivere situazioni difficili con le quali non vorremmo mai scontrarci e la poesia, in questi casi, aiuta a curare il cuore e l'anima. Ha parlato pure di rime e di

plice ma al contempo magicamente poetica e frizzante, la vita e il mondo così come sono, con tutte le loro gioie e vicissitudini. Per arricchire ulteriormente la giornata, gli alunni si sono cimentati in un quiz sui generi letterari, sui classici della letteratura per l'infanzia e sugli autori più famosi che ha permesso loro di ripetere le cose apprese a scuola ed acquisite con le loro letture, ma anche a scoprire delle curiosità e novità.

Mettiti alla prova

- 1. Quando viene celebrata la Giornata mondiale del libro e dei diritti d'autore?**
- A. Il 2 aprile**
  - B. Il 25 aprile**
  - C. Il 23 aprile**

I bambini incontrano Tognolini

Foto: Archivio Scuola "P.P. Vergerio il Vecchio"

2. Cos'è una filastrocca?

- A. Un genere di romanzo**
- B. Un componimento breve in rima, scritto con un linguaggio semplice e ritmato**
- C. Una fiaba molto lunga**

3. Dove vive Bruno Tognolini?

- A. In Italia**
- B. In Slovenia**
- C. In Croazia**

Io, poeta

**Concludi i versi formando delle rime.
FILASTROCCA TUTTA MIA**

La mente che ..... .

È una farfalla ..... .

È come un mare ..... .

Che va ..... .

* **Pamela Vincoletto, Scuola elementare
Pier Paolo Vergerio il Vecchio**

Gli alunni si cimentano nel quiz finale

Brez Besed: Čarobni svet pripovedovanja skozi ilustracije

Razstava osebne zbirke 100 slikanic brez besedila izr. prof. dr. Barbare Baloh (UP PEF)

 srednja knjižnica Srečka Vilharja Koper in izr. prof. dr. Barbara Baloh (UP PEF) sta 1. februarja 2024 pripravili razstavo z naslovom **Brez Besed: Čarobni svet pripovedovanja skozi ilustracije** (Razstava osebne zbirke 100 slikanic brez besedila izr. prof. dr. Barbare Baloh (UP PEF)). Gospa Barbara Baloh nam je predstavila pomen in vrednost slikanic brez besedila. Spregovorila je, kako slikanice uporabljati, kako lahko s slikanicami brez besedila spodbujamo otroško domišljijo ter pripovedovanje in še veliko več.

Razstava je bila na ogled obiskovalcem knjižnice od 1. februarja 2024 do 29. marca 2024.

Slikanica brez besedila (silent book, wordless picturebook, Wimmelbuch, libro senza parole) ni slikanica brez vsebine in smisla. Je pripoved skozi sliko. Beremo lahko besede pa tudi ilustracije in čustva, torej vse, kar nam lahko posredujeta umetnost in domišljija. Slikanica brez besedila je skrajna oblika narativnosti v ilustracijah, ki pa nikoli ni povsem brez besed: njen naslov usmeri bralca k ugotavljanju pomenov ilustracij ter sestavljanju le-teh v zgodbo (Nodelman, 1988).

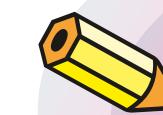
Zakaj so slikanice brez besedila tako priporočljive?

Slikanice brez besedila so izredno priporočljivo knjižno gradivo za skupno branje. Prebirati jih lahko začnete že z malčki, tovrstne knjige pa so tudi zelo priporočljive za otroke do 9. leta starosti. Raziskave namreč potrjujejo, da imajo otroci, ki so že v predšolskem obdobju prebirali slikanice brez besedila, kasneje boljše pripovedovalne sposobnosti, da si bolj ustvarjalno izmišljajo svoje zgodbice in spretneje razvijajo domišljijo.

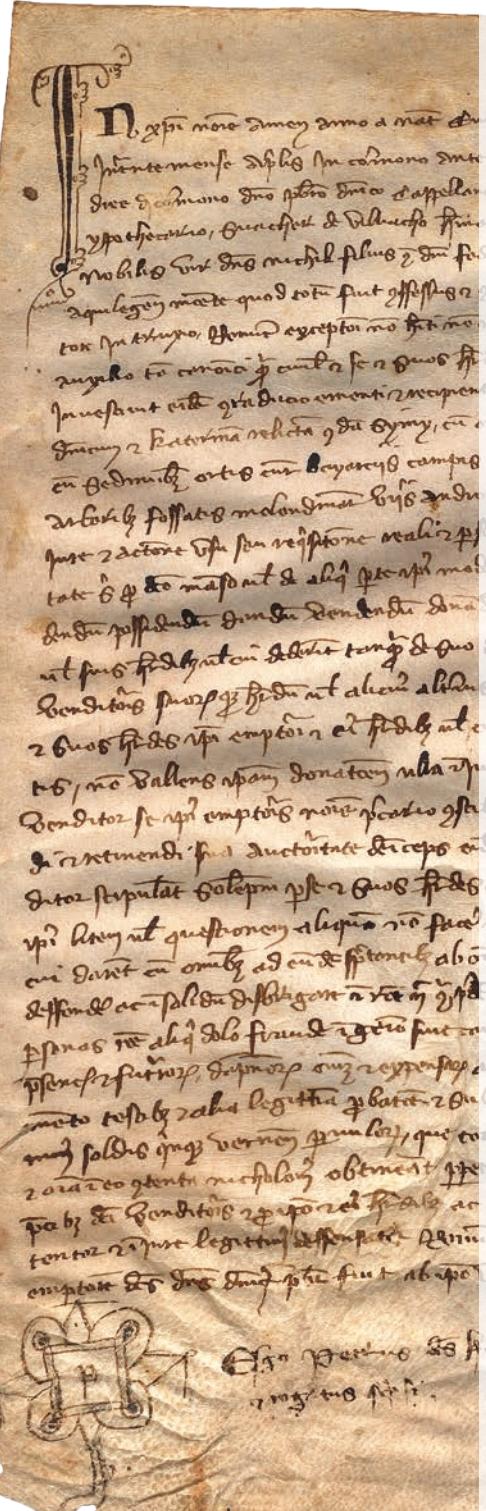
Večkratno pripovedovanje slikanice brez besedila ne bo nikoli enako. Vsakič lahko vsebino poveste malce drugače, se osredotočite na druge podrobnosti ali opazite nekaj novega.

Slikanice brez besedila so knjige, ki rastejo skupaj z otrokom. Ker ponujajo tako raznolike možnosti za prilaganje sloga branja in načinu podoživljanja otrokovi trenutni stopnji razvoja govora, jezika, komunikacije in razumevanja, so primerne za otroke v različnih razvojnih obdobjih.*

(vir: www.logopedskoticek.si/2018/10/10/718/)

Nalog: Obišči Knjižnico Koper (Oddelek za mlade bralce, Verdijeva 2) ter napiši, katera slikanica brez besedila je tebi najbolj všeč? Slikanico brez besedila lahko staršem večkrat preberes, saj tako urš pripovedovanje in domišljijo.

Detektivsko delo v arhivu

Ko govorimo o najstarejših listinah v arhivih, nam največkrat pridejo na misel **pergamentne listine** z elegantno pisavo, ki so jih avtorji velikokrat spisali kar s ptičjim peresom, namočenim v **tinto.

Najstarejša ohranjena listina v koprskem gradivu je stara **676 let**; to je kupoprodajna pogodba med prodajalcem Nichilom in kupcem Conraduciusom, ki jo je sestavil javni notar Petrus, imenovan Hermacoras iz Ogleja.

Napisana je v latinščini na **pergamentu** velikosti 240 x 286 milimetrov. Prodajali oziroma kupovali pa so kmetijsko posest,

ki je imela sedem vrtov, pašnik, ribnik, polja, travnik, gozd, hiške za pastirje, oljke, trto, mlin itd. Na listini so napisane prisotne priče, ki so potrdile posel, vrednost kmetije, ki je znašala **26 oglejskih mark**, notarjev znak in podpisni stavek.

V Piranu, kjer je *dislocirana enota* Pokrajinskega arhiva Koper, se prav tako ponašamo z neprecenljivo pisno kulturno dediščino. V depozitumu hranimo častitljivo pergamentno listino, ki je resda datirana z **18. julijem 1270**, a poglobljena analiza njene vsebine nam pove, da njene korenine segajo še dlje v preteklost, v leto **1192**, ko je bila 26. aprila podpisana mirovna pogodba med jadranskim mestoma Piran in Split. Obnovitvena mirovna pogodba je nastala v obdobju

676 let starca listina v koprskem arhivu je najstarejša kupoprodajna pogodba med prodajalcem Nichilom in kupcem Conraduciusom (detajl)

184 let starca razglednica Kopra s stolnico in zvonikom

Manj znane besede

pergament – nebarvana oguljena živalska koža, obdelana tako, da je primerna za pisanje;

oglejska marka – srebrni kovanec teže 0,594 g.;

verodostojnost – lastnost, ki nam sporoča, da je nekaj ali nekdo vreden zaupanja;

depo – prostor, v katerem se kaj shrani, uskladišči za določen čas;

podestat – v srednjem veku vrhovni civilni načelnik v mestih in trgih, ta naziv so v času Beneške republike imeli iz Benetk izbrani glavarji tistih mest, ki so morala priznati beneško nadoblast;

kapitan – administrativni, vojaški in sodni poveljnik kot del uprave Beneške republike, poznali so deželnega kapitana, vojaškega kapitana in kapitana Slovanov;

dislocirani – oddelki, ki so postavljeni, nameščeni na drug kraj. *

Označi pravilen odgovor

Najstarejša listina v koprskem gradivu je iz leta: 1170, 1285, 1348, 1424.

V pogodbi piše, da je Conradicus kupil:

- vilo z bazenom, hotel s plažo,
- celo vas in vse okrog vasi, veliko kmetijo.

Kje je dislocirana enota Pokrajinskega arhiva Koper? V Izoli, V Piranu, V Ankaranu, V Portorožu

Listini zaupamo, če ima: lepo začetno črko, notarjev znak in podpis, imena vseh prebivalcev vasi, okrasno vrvico.

izredno burnega političnega dogajanja na širšem ozemlju Istrskega polotoka, ko je bilo obdobje miru prej izjema kot pravilo. V **832 let** starci listini, ki meri 210 x 207 milimetrov, lahko iz besedila, napisnega v latinščini razberemo točke prvočne mirovne pogodbe ter da je izvirna mirovna pogodba iz leta 1192 nastala na pobudo takratnega piranskega *kapitana* Arnuntusa. Slednjo je za potrebe mesta Split prepisal njihov notar Lucas. Ob sklenitvi prvočne mirovne pogodbe je bilo prisotnih enajst »modrecev« v vlogi prič, skupaj s piranskim *podestatom* in drugimi uglednimi predstavniki iz obeh mest.

Pri listinah je najbolj pomembna verodostojnost dokumenta. To lahko hitro prepoznamo na podlagi nekaterih zunanjih in notranjih značilnosti. Najprej ugotavljamo ali je listina **izvirna** ali je morda **prepis**, nato pregledamo **obliko, obseg in velikost** dokumenta, **pisavo, pečate, podpise**. Pri notranjih značilnostih pa upoštevamo **vsebino, jezik in način zapisa**.

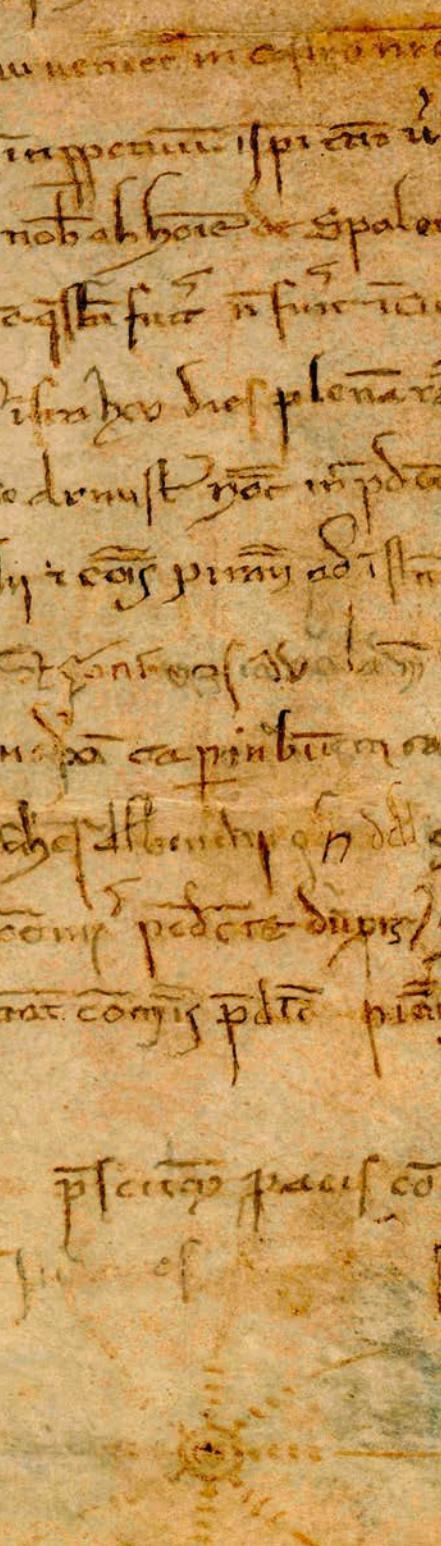
Vanjo pri tem detektivsko odkrivamo, ali je bilo resnično vse, kar je zapisano, in ali lahko temu zaupamo.

Vsaka listina je imela **uvodni pozdrav** z lepimi poudarjenimi črkami, **glavno besedilo**, v katerem so opisali, zakaj je nastal zapis in kaj ureja, na koncu glavnega besedila pa še **kazni**, če se ne upošteva dogovor ali zahteva iz listine. Temu je sledil **zaključek s podpisi in pečati**.

Ob sklenitvi **pogodbe v obliku** listine je moral notar vsebino prepisati v skrajšani obliki v lastni zvezek in jo pred pričami ponovno prebrati. V 15 dneh od sklenitve pogodbe je notar moral izdati uradni dokument, ki je imel njegov znak in podpis. Listine so javno razglaševali, po navadi ob nedeljah pri stopnicah zvonika stolne cerkve. *

Jan Cotič, Nada Čibej

754 let starca piranska listina obnovitvene mirovne pogodbe med Piranom in Splitom (detajl)

Potopimo se v svet filma

Filme radi gledamo, a glede tega, kako in kdaj to radi počnemo, se med seboj zelo razlikujemo.

Stevilni si posamezni film ogledamo na nekaj dni ali tednov – tokrat bomo te svoje navade obrnili na glavo. Podajmo se v **svet filmskih festivalov**, za katere je značilno, da zgoščeno filmsko dogajanje od jutra do večera pripravijo le za nekaj dni. Na **20. Mednarodnem filmskem festivalu Kino Otok – Isola Cinema** v Izoli bo tak program med 5. in 9. junijem 2024 prinesla **Podmornica na Otku**, in sicer **program filmov in delavnic, namenjen otrokom, mladim in družinam**. Za nekaj festivalskih dni se bomo prelevili v filmofile oz. filmoljubce!

Plakat Podmornice na Otku

italijanski ilustrator
in animator
Michele Bernardi

Vam je spodnjia slika znana? *La Linea* – bela črta na modrem ozadju se s pomočjo roke risarja spremeni v lik, ki se z roko pogosto prepira v nerazumljivi govorici in zapleta v zabavne težave. Serija je po svetu dobila številna različna imena, v Sloveniji je znana kot *Badum badum*.

S katero tehniko animacije menite, da je narejena (analogno ali digitalno)?

Namig: serija je nastala leta 1972, pred nastopom sodobnih računalnikov.

Z animatorjem Bernardijem se bomo nato podali še na delavnico, kjer bomo z uporabo folij in pavs papirja narisane podobe prenesli v animirane sekvence, kar pomeni, da bomo skupaj ustvarjali analogno animacijo.

Ko otroci in mlađi kot pravi filmski selektorji izbirajo filme za festival

Kdo ali kaj je **filmski selektor**? Je oseba, ki izbere, kateri film se bo občinstvu predvajal na nekem dogodku na (po navadi) velikem platnu.

Učenci OŠ Elvire Vatovec Prade so se letos prelevili v vloge filmskih selektorjev! Takole so se več tednov srečevali, gledali filme, imeli z mentoricama poglobljene pogovore ter se na koncu po burni razpravi odločili za najboljšega za uvrstitev na festival Kino Otok.

žirije na svetovnih festivalih. V Izoli smo povabili režiserja filma **Tobiasa Wiemann**, z njim pa se bodo po projekciji v soboto, 8. junija 2024, ob 18. uri pogovarjali mlađi selektorji.

Film temelji na resnični zgodbi in osvetljuje pomembno poglavje nemške zgodovine. Številni ljudje, ki so jih v času tretjega rajha preganjali nacionalsocialisti, so se lahko iz Francije, ki je bila okupirana, prebili na svobodo po poti čez Pireneje.

Poglejte na zemljevid:
med katerima dvema velikima državama se nahaja gorovje Pireneji?

Za svoje sovrstnike so izbrali film *Pot* (*Der Pfad*, 2022, 9+), o dveh otrocih in psu na begu pred nacisti; pustolovščino o pogumu in solidarnosti, ki je osvojila otroške in mladinske

Odgovora na vprašanja o seriji *La Linea* ali filmu *Pot* nam sporočite na meri.viler@isolacinema.org do 6. junija 2024 in prejeli boste brezplačno vstopnico na izbrano projekcijo. Če se želite udeležiti delavnice, prav tako pišite za prijavo na ta e-naslov. Več o programu na kinootok.org.

* Ana

Ribištvo nekoč

Zgodnje jutro je. Morje je mirno in v daljavi le en ribiški čoln, ki se vrača z nočnega ulova. Še galebi umirjeno plavajo nedaleč stran. Je to znak, da je ostala ribiška mreža bolj prazna kot polna?

Misli potujejo v najboljše ribiške čase, ko so ribiči v nekaj dneh ulovili tudi toliko rib, kot jih sedaj slovenski ribiči v celiem letu. O, kako živahno je bilo!

Piranski ribič med ribolovom na svoji batani.

In da spomin na tiste čase ne ugasne, so v Pomorskem muzeju Piran ob 70. obletnici obnovili **ribiško zbirko**. V šest majhnih in tesnih vitrin jih je uspelo ujeti pripoved te pomembne gospodarske dejavnosti, ki je danes že skoraj ni več. Razkrijemo vam jih le nekaj, preostale pa si le pridite pogledat v muzej.

Ribiške ladje Kombinata Delamaris iz Izole: Deklica, Prstak in Zlatoperka.

Ribiška plovila

Ribiči so uporabljali **lesena plovila** na **vesla** in **jadra**, ko so se posodobili, so jih opremljali z **motorjem**. Plovila so izdelovali sami v lokalnih **škverih** (majhnih

Lastovka.

ladnjedelnicah). Najmanjša pa kar v kleteh ali na dvoriščih.

Manjša plovila so uporabljali za priobalni ribolov, **večja** pa za ribolov na odprttem morju.

Giuseppe Bertok na batani.

Tradicionalna plovila so: bragoc, trabakola, pelig, bracera, topo, batana, batelina, pasara, leut.

Mreže

Ribiške mreže so bile **spletene** iz lanenih in konopljenih vrvic, v drugi polovici 19. stoletja je konopljo in lan zamenjal bombaž. Za **plovce** so uporabili koščke lesa ali drevesno skorjo črnega topola in breze, kasneje plutovec. Za **uteži** so imeli majhne okrogle kamne ali uteži iz žgane gline.

Uteži za mreže.

Mreže so ribiči redno vzdrževali ter jih šivali in krpali z velikimi lesenimi ali koščenimi iglami. Pri tem so jim lahko pomagale žene.

Sušenje in krpanje ribiških mrež na Piranski Punti.

Rešitev: 3

Zanimivi ribiški predmeti

Maček: Majhna kotva (sidro) za iskanje izgubljenih verig in vrv. **Sipec:** Orodje za lovlenje sip. Ploščat predmet ovalne oblike z dvema majhnima zrcalcema, ki spominja na sipo. Nanj so bili pritrjeni trnki. Za obtežitev so uporabljali svinec.

Reši zavozlanko in pomagaj ribiču priti do največjega ulova.

Pred obrabo in razjedajočo morsko soljo so jih zaščitili tako, da so jih prekuhalili s pinijevi ali borovo skorjo. Sušili so jih na obali.

Načini ribolova

V mraku, kadar na nebu ni bilo meseca, so ribiči lovili predvsem **pelaške (plave)** ribe, ki so bile glavna surovina ribje predevalne industrije. Ob mesečini ribolova ni bilo. **Zunaj mraka** pa so lovili **pridnene (bele)** ribe.

Ulov cipljev.

Poletni ribolov (od maja do septembra): je ribolov na malo plavo ribo in na ribe selivke v temnih nočeh. Lovili so z lučjo, pritrjeno na premcu, ki je privabljal ribe.

Zimski ali globinski ribolov (od novembra do aprila): lov na ribe selivke, glavonožce in rake. Lovili so z vlečnimi mrežami. Za priobalni ribolov so uporabljali stoeče mreže. **Lov na ciplje** pa je bil poseben.

Ko so se ciplji zbirali v jate na več mestih, so jih piranski ribiči s čolni obkolili, zajeli v mreže ter povlekli na obalo. * **Martina**

Ulov cipljev.

Inštitut za vedenjsko ekonomijo
ZRS Koper

Kako se odločajo superjunaki?

Inštitut za vedenjsko ekonomijo je eden najmlajših v družini Znanstveno-raziskovalnega središča v Kopru in združuje strokovnjake različnih področij, ki proučujejo proces odločanja v različnih okoliščinah. To je pomembno, saj je preučevanje odločanja kot učenje čarovnije iz debelih knjig (psihologije, ekonomije, managementa) in še česa.

Med najpomembnejše učitelje čarovanje o človekovem odločanju uvrščamo tri prejemnike Nobelove nagrade: profesorja Herberta Simona, profesorja Daniela Kahnemana in profesorja Richarda H. Thalerja.

Oni so nam razložili, da se ljudje pri odločanju obnašamo drugače, kot bi morda pričakovali. Recimo, namesto da bi bili kot **superjunaki** racionalni, ki vedno zgrabijo najboljšo možnost, smo kot **detektivi**, ki poskušajo razrešiti zapleteno uganko z omejenimi namigi. Herbert Simon je rekel, da se obnašamo kot ljudje, ki poskušajo najti najboljšo picerijo, a imajo na voljo samo zemljevid svoje soseske – ne morejo torej raziskati vsega, zato se zadovoljijo s tistim, kar je blizu in še dovolj dobro, ne pa nujno najboljše.

Ker pa običajni ljudje nismo superjunaki, imamo za odločanje na voljo le omejeno količino časa in intelektualnih sposobnosti. Zaradi tega pri presojanju in odločanju, kot pravita profesorja Daniel Kahneman in Amos Tversky, uporabljamo *preprosta pravila*, ki jih imenujemo *pravila hevristike*.

Ilustracija: Shutterstock

Izraz »hevristika« se res sliši učeno in zapleteno, vendar ima preprosto razlogo. Gre namreč za *okvirna pravila* presojanja in sklepanja (imenujemo jih tudi »*pravilo palca*« ali »*ocena čez palec*«), ki jih pogosto uporabljamo pri odločanju in delujejo na podlagi našega znanja in izkušenj, ki so v našem spominu. Ta kratka pravila so kot bližnjice skozi gozd informacij. Včasih nas te bližnjice uspešno pripeljejo do cilja, včasih pa se zaradi njih lahko izgubimo. Prav te bližnjice ter njihov vpliv na presojanje in odločanje predstavljajo eno glavnih tem raziskovanja vedenjske ekonomije.

»Hitri« in »razmišljujoči« odločevalec

Ljudje pri odločanju uporabljamo dva miselna sistema: prvi, **hitri odločevalec**, je kot superjunak Flash – hitro presodi situacijo na podlagi prejšnjih izkušenj. Drugi, **razmišljujoči odločevalec**, pa je kot Sherlock Holmes, ki premišljeno razreši uganko.

Predstavljajte si, da pridete na šolsko zabavo in v skupini ljudi vidite prijatelja. *Hitri odločevalec* vam takoj in brez napora pove, da je to Teo, vaš prijatelj. *Hitri odločevalec* je svojo nalogo opravil na podlagi vašega shranjenega znanja in preteklih izkušenj.

Foto: Shutterstock/Iryna Kalancha

Slovarček

presojanje = ocenjevanje

intelektualne sposobnosti = umske sposobnosti

nili v svoj spomin. Naslednjič, ko jo boste videli, bo vaš *hitri odločevalec* brez težav prepoznał tudi njo.

Zdaj pa poglejmo drug primer. Čez dva meseca pridete na šolsko zabavo in v gneči zagledate Milo, ki jo takoj prepozname. Zraven nje stoji fant, ki je obrnjen proti vam s hrbotom, na glavi ima kapo in je po postavi podoben Teu. Vaš *hitri odločevalec* na podlagi vašega spomina oceni, da je to Teo, saj on sodi k Mili, pa še enako postavo ima. Pristopite k njemu s hrbtne strani, ga priateljsko potrepljate po ramenu in pozdravite. Ko pa se fant obrne, ugotovite, da to ni vaš prijatelj Teo.

Kaj se je torej zgodilo v vašem miselnem procesu? Vaš *hitri odločevalec* je uporabil *hevristiko* in vas zavedel. Sklepal je

Poleg prijatelja opazite dekle, ki pa je vaš *hitri odločevalec* ne prepozna, ker v spominu nimate dovolj podatkov o tem dekletu, da bi vam *hitri odločevalec* lahko podal zadovoljiv odgovor. Če se vam zdi, da ste jo že videli, boste na pomoč poklicali *razmišljujočega odločevalca*, ki bo brskal po vašem spominu in iskal možne podatke, ki bi vam odkrili skrivnostno punco.

Nazadnje boste uganko rešili tako, da boste vprašali Tea, kdo je ta punca (temu pravimo pri-

dobivanje informacij iz okolja). Ko vam Teo pove,

da je to Mila, njegova punca, boste ta podatek shra-

Pa še dva primera, da se lahko preizkusite, kako dobro uporabljate svoj *hitri* in *razmišljujoči* odločevalec.

namreč, da je na zabavi poleg Mile lahko samo vaš prijatelj Teo (podatek v vašem spominu) in vas nagradil še z dobrim občutkom, da ste ga prepoznali. Zaradi tega niste videli nobene potrebe po tem, da bi na pomoč poklicali *razmišljujočega odločevalca*. Rezultat je bil, da ste bili zaradi napačne presoje in odločitve v zadregi (in verjetno tudi Mila).

Pa še dva primera, da se lahko preizkusite, kako dobro uporabljate svoj *hitri* in *razmišljujoči* odločevalec.

Poskušajte čim hitreje odgovoriti na spodnji vprašanji in preverite svoje odgovore.

1.) Lopar in žogica skupaj stane 1,10 evra. Lopar je za 1 evro dražji kot žogica. Koliko stane žogica?

2.) Če 5 strojev potrebuje 5 minut, da naredi 5 igrač, koliko časa potrebuje 100 strojev, da naredi 100 igrač?

Če ste odgovorili, da žogica stane 0,1 evra ali 10 centov in da 100 strojev potrebuje 100 minut, vas je zavedel vaš *hitri odločevalec*. Če pa ste odgovorili pravilno, ste na pomoč poklicali *razmišljujočega odločevalca*, ki je opazil past.

Odločitve vplivajo na našo prihodnost, zato je pomembno, da ne poslušamo samo hitrega odločevalca, ampak tudi razmišljujočega detektiva v nas, ki oceni vse možnosti. Pomislite na proces odločanja kot na potovanje. Če samo sledimo hitrim odločitvam, je kot da bi se podali na potovanje brez zemljevida in načrta. Lahko se zgodi, da bomo prišli tja, kamor smo žeeli, toda obstaja možnost, da se bomo izgubili. Če pa si vzamemo čas in razmislimo ter naredimo načrt, je veliko večja verjetnost, da bomo prispeli na želeni cilj.

In kot pri vsakem potovanju je pomembno vedeti, da pot lahko vodi mimo različnih zanimivosti, pa tudi pasti. Hitri odločevalec nas lahko hitro popelje mimo njih, ne da bi jih sploh opazili. Razmišljujoči odločevalec pa nas bo spodbudil, da se ustavimo in raziskujemo ter tako odkrijemo, kaj vse ponuja pot.

Torej, kadar koli stojite pred odločitvijo – veliko ali majhno –, si zapomnite zgodbe o hitrem in razmišljujočem odločevalcu. To vam lahko pomaga, da boste lažje našli pravo pot in se izognili zmedii, ki jo lahko povzroči prehitro odločanje. Razmišlanje nam pomaga, da bolje razumemo sebe, svet okoli nas in kako naše odločitve oblikujejo prihodnost. Pa srečno popotovanje! *

Abonmaji za otroke / Abbonamenti per bambini 2024/2025

Predvpis abonmajev / Iscrizione anticipata abbonamenti: 3.-14. junij / giugno 2024

Vpis abonmajev / Iscrizione abbonamenti: 2.-13. september / settembre 2024

Abonma Mavrična ribica / Abbonamento Pesciolino arcobaleno

Carlo Collodi: Ostržek / Le avventure di Pinocchio, Gledališče Koper / Teatro Capodistria

Josip Vandot – Renata Vidič: Kekec, Gledališče Koper / Teatro Capodistria

Ida Mlakar, Maja Borin: Kako sta Bibi in Gusti sipala srečo / Di come Bibi e Gusti spandevano la felicità, Drama SNG Maribor / Dramma TNS di Maribor

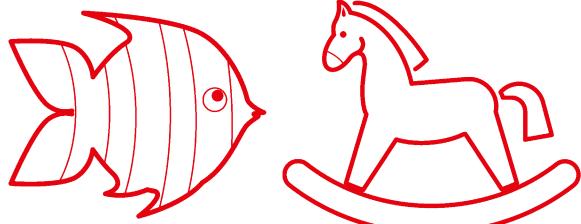

Svetlana Makarovič, Jure Novak: Pasja procesija / La carovana di cani, Slovensko mladinsko gledališče in Center urbane kulture Kino Šiška / Teatro mladinsko e Centro di cultura urbana Kino Šiška

Erich Kästner: Emil in detektivi / Emilio e i detective, Lutkovno gledališče Ljubljana / Teatro di burattini di Lubiana

Johanna Spyri: Heidi, Slovensko ljudsko gledališče Celje / Teatro popolare sloveno di Celje

Marko Kravos: Zajec Zvitorepec / Il coniglio Volpone, Slovensko stalno gledališče / Teatro stabile sloveno

Abonma Mali oder / Abbonamento Piccolo palco

Jacob Grimm, Wilhelm Grimm – Boštjan Štorman: Motovilčica / Raperonzolo, Gledališče iz desnega žepka / Teatro del taschino destro

Jacob Grimm, Wilhelm Grimm – Irena Rajh, Matevž Gregorič: Snegulčica / Biancaneve, Lutkovno gledališče Fru-Fru in Hiša otrok in umetnosti / Teatro dei burattini Fru-Fru e Casa dei bambini e della cultura

Ilustracija: Antonija Lobo

Jaka Ivanc: Mali medo / Piccolo orsetto, Gledališče Koper / Teatro Capodistria

Igor Štamulak, Jaka Ivanc: Z Igorjem po svetu – Egipt, Gledališka nanizanka, 4. del / Per il mondo assieme a Igor - Egitto, Serie teatrale, 4ª puntata, Gledališče Koper / Teatro Capodistria

Maja Aduša Vidmar: Modro pišče / Il pulcino saggio, Gledališče Koper / Teatro Capodistria

Abonma Rastem / Abbonamento Cresco*

Predstava, filmska projekcija in muzejska delavnica / Spettacolo, proiezione cinematografica e laboratorio museale

Vpis v abonma Rastem bo potekal v času jesenskega vpisa. / L'iscrizione all'abbonamento Cresco sarà possibile durante il periodo autunnale di iscrizione abbonamenti.

otok

